

Τα κάλαντα

Να σας τα πούμε ; Μη μας πείτε πως σας τα είπανε άλλοι !Εμείς δε θα σας πούμε αυτά που σας είπανε οι άλλοι, τα καθαρευουσιάνικα και λογιотаτίστικα ,που αρχίζουν με το

«Καλήν ημέραν ,άρχοντες, κι αν είναι ορισμός σας ...»
ή με το «Χριστός γεννάται σήμερα εν Βηθλεέμ τη πόλει ...».

Θα σας πούμε εκείνα που έλεγαν τα παλικάρια του χωριού μας παραμονή Πρωτοχρονιάς και ξημερώνοντας τα Φώτα , γυρίζοντας μέχρι τα ξημερώματα από σπίτι σε σπίτι, πηδώντας ακόμα κι από τις μάντρες στις αυλές των σπιτιών, αν έβρισκαν τις εξώπορτες κλειστές. Εκείνα που μάθαμε από τη γιαγιά μας κι εκείνη από τη δική της γιαγιά, που σώθηκαν από γενιά σε γενιά κι από στόμα σε στόμα .

Θα σας πούμε τα κάλαντα που είναι γεμάτα με ευχές και παινήματα για τον αφέντη, την κυρά, την κόρη την πανέμορφη, τον γιο τον καλαναθρεμμένο .Τα κάλαντα που λες πως τα έψαλε κάποια νεότερη Σαπφώ και που δεν έχουν τίποτα να ζηλέψουν από τα αριστουργήματα του Ομήρου.

Θ' αρχίσουμε με τον Αϊ-Βασίλη,που φορτωμένος δώρα μας έρχεται από την Καισαρεία :

<i>1. Αρχιμηνιά κι αρχιχρονιά,
ψηλή μου δεντρολιβανιά,
κι αρχή καλός μας χρόνος,
εκκλησιά με τ' άγιο θρόνος.</i>	<i>2. Κι αρχή που βγήκεν ο Χριστός
άγιος και πνευματικός
στη γη να περπατήσει
και να μας καλοκαρδίσει.</i>
<i>3. Άγιος Βασίλης έρχεται
και δε μας καταδέχεται
από την Καισαρεία
συ είσ' αρχόντισσα, κυρία .</i>	<i>4. Βαστά εικόνα και χαρτί
σαχαροκάντιο ζυμωτή,
χαρτί και καλαμάρι
δες κι εμέ το παλικάρι.</i>
<i>5. Το καλαμάρι έγγραφε
η μοίρα μου τι έλεγε
και το χαρτί ομίλει,
άσπρε μου, καθάριε κρίνε.</i>	<i>6.- Βασίλη μ' πόθεν έρχεσαι
και πόθεν κατεβαίνεις ;
- Από τη μάννα μ' έρχομαι,
στο Δάσκαλο πηγαίνω ...</i>

7. Κάτσε να φας, κάτσε να πιεις,
κάτσε τον πόνο σου να πιεις,
κάτσε να τραγουδήσεις
και να μας καλοκαρδίσεις.
8. - Στον Δάσκαλο που είμ' εγώ
τραγούδια δε μαθαίνω !
Την αλφαβήτα έμαθα,
την αλφαβήτα λέω !
9. Πα' στο ραβδί ακούμπησε
να πει την αλφαβήτα .
και το ραβδί που 'ταν ξερό
χλωρά βλαστάρια πέτα ...
10. Χλωρό ραβδί,ξηρό ραβδί
από την πόρτα στην αυλή
χλωρά βλαστάρια πέτα
ροδοκόκκινη βιολέτα !
11. Κι απάνω στα βλαστάρια της
και στα περικοκλάδια της
πέρδικες κελαηδούσαν,
τι γλυκά που τραγουδούσαν...
12. Δεν ήταν μόνο πέρδικες
- γαρουφαλιές λεβέντικες -
μόν' και περιστεράκια,
μαύρα μου, γλυκά ματάκια...
13. Και κάτω στις ριζίτσες του
βρύσες αναπηδούσαν
και κατεβαίνουν πέρδικες
και βρέχαν τα φτερά τους
14. και ραίνουν τον αφέντη μας,
το ρήγα το λεβέντη μας ,
τον πολυχρονεμένο
και στον κόσμο ζακουσμένο...
15. Ραίνουν και την κυρία μας
τη ρήγισσα αφέντρα μας,
την πολυχρονεμένη
και στον κόσμο ζακουσμένη ...
15. Κι αν έχεις κόρη έμορφη,
βάλε την να κεντήσει
κι απά στα πέντε δάχτυλα
ποτήρι να γυρίσει.
16. Βάλε πανέρια κάστανα,
πανέρια λεφτοκάρνα,
αν έχεις και γλυκό κρασί,
κέρνα τα παλικάρια ...
17. Σ' αυτό το σπίτι που 'ρθαμε,
πέτρα μα μη ραγίσει
κι ο νοικοκύρης του σπιτιού
χίλια χρόνια να ζήσει
Και να μας καλοκαρδίσει ...

Καλημέρα τσι τ' αγιού Βασ'λειού !

Θα συνεχίσουμε με τα κάλαντα των Φώτων, αυτά που λένε όχι τα παιδιά, μα παλικάρια και κοπέλες, που σαν περάσουν τα μεσάνυχτα, παραμονή των Φώτων, παίρνουν με τη σειρά τα σπίτια του χωριού, πηδούν κι από τους τοίχους της αυλής ακόμα, να ξυπνήσουν την κυρά, προτρέποντάς την :

Σήκω, κυρά μ' , να στολιστείς, να πας ταχιά στα Φώτα,
που θα βαφτίζουν το Χριστό κι είναι μεγάλη δόξα !
Βάλε τον ήλιο πρόσωπο και το φεγγάρι πίσω
και του κοράκου το φτερό βάλτο γαϊτανοφρύδι...

Κι ώσπου η κυρά να ετοιμάσει τον δίσκο με τα κεράσματα και τα άλλα φιλέματα, αρχίζουν οι ευχές, οι πολυχρονισμοί και τα παινέματα για το σπίτι, τον αφέντη, την κυρά ,τη θυγατέρα και τον γιο...Μεταφέρουμε εδώ από τα κάλαντα αυτά λίγους υπέροχους στίχους (1) « αθάνατα διαμάντια ποιητικά, άξια να τιμήσουν κάθε λαϊκή ποίηση, ακόμα και την ομηρική .» :

*Εδώ μας είπαν κι ήρθαμε σε τούτα τα παλάτια,
τα δίπατατα, τα τρίπατα ,μαρμαροστολισμένα,
όπου τα χτίζαν έρωτες κι όλο καλαντρουμένοι (2).
Βάζανε μώλο το ψηφί (3)κι αράδα το λογάρι (4),
βάζαν και μεσοχάλικα αδρύ (5)μαργαριτάρι.*

*Αφέντη, αφέντη 'λόφεντε, πέντε βολές αφέντη,
αφέντης είσαι απ' το Θεό και φαίνεσαι απ' το σώμα,
καμαρωτά πατείς στη γη και ζυγιαστά στο χώμα.
Σένα σου πρέπει ,αφέντη μου ,χίλια χρόνια να ζήσεις,
στον άγιο τάφο του Χριστού να πας να προσκυνήσεις !*

*Κυρά αργυρή, κυρά χρυσή, κυρά μαλαματένια,
όταν ο Θιος εμοίραζε την ομορφιά στον κόσμο,
εσύ στην πόρτα στέκοσουν, την καλομοίρα πήρες.
Πήρες ασπράδα του χιονιού, την κοκκινιά του ρόδου
και μάτι και ματόφρυδο από το χελιδόνι.*

*Κυρά μου , το κορίτσι σου βάλε το στο καφάσι,
να κοσκινίζει μάλαμα ,να πέφτει το λογάρι
και με τα κοσκινίσματα να ραίνει παλικάρι.
Κυρά, γαμπρό σού φέραμε από τη Βαβυλώνα
με τετρακόσιους άρχοντες, με χίλια παλικάρια...*

*Κυρά μου, τον υγιόκα σου, τον καλαναθρεμμένο,
εννιά μικρές τον αγαπούν και δεκοχτώ μεγάλες.
Άλλη κεντά τον ήλιο κι άλλη ανατουράλι (6).
Σένα σου πρέπει ,νιο παιδί, χίλιω γροσιώ ζουνάρι,
μαλαματένια άρματα, γιατί 'σαι παλικάρι ...*

*Βάλε πανέρια κάστανα, πανέρια λεφτοκάρνα,
αν έχεις και γλυκό κρασί, κέρνα τα παλικάρια.
Κι άπλωσε το χεράκι σου στην αργυρή σου τσέπη,
αν εύρεις γρόσια δώσ' μας τα, φλουριά μην τα λυπάσαι,
αν εύρεις και μισόφλουρα, και κείνα παίρνουμε τα .*

Και τελειώνουμε με ένα *ξετραγούδισμα*, που λέγανε οι τραγουδιστάδες, παίρνοντας πίσω όλα τα παινέματα και τις ευχές, αν ο νοικοκύρης έδινε χάρισμα λιγοστό και *κακομοίρικο* (7) :

*Εσένα πρέπει, αφέντη μου, ντορβάς και δεκανίκι,
Να σε τραβούνε τα σκυλιά και να σε τρών' οι λύκοι.
Και σε, κυρά μου, η ομορφιά γρήγορα να σ' αφήσει,
ο άντρας σου να σε νοιαστεί και να μη σε γνωρίσει.
Την κόρη σου την έμορφη βάλε την στο ζεμπίλι
και κρέμασέ την αψηλά, να μην τη φάν' οι ψύλλοι...*

Γλωσσάρι

- 1 .*πρβλ.* : Σπυρίδωνος Αναγνώστου : Λεσβιακά
2. *οι καλανδρουμένοι* : ωραίοι και δυνατοί
3. *το ψηφί* : το μωσαϊκό
4. *το λογάρι* : ο πλούτος, ο θησαυρός
5. *το αδρύ* : αμέτρητο
6. *το ανατουράλι* : είδος λουλουδιού
7. *πρβλ.* : Γιάννη Βλαχογιάννη : Δηγήματα και μελέτες